

ПОЛСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА НАСЛЕДСТВО (АКТОВЕ ЗА УДОСТОВЕРЯВАНЕ НА НАСЛЕДСТВО И РЕШЕНИЯ ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА ПРИДОБИВАНЕ НА НАСЛЕДСТВО) В ПРОИЗВОДСТВА В БЪЛГАРИЯ

Павел Чубик (Paweł Czubik)

професор, доктор хонорис кауза мулт.,

*ръководител на Катедрата по международно публично и европейско право
в Юридическия факултет на Университета по икономика в Краков,
съдия във Върховния съд на Република Полша понастоящем
и дългогодишен нотариус*

Европейски регламент № 650/2012¹ относно наследството на лица, починали след 17 август 2015 г.² въведе в Европа единна система, отнасяща се до приложимото право в областта на наследяването.³ Въведе се и единен механизъм за определяне юрисдикцията на конкретна държава от ЕС, когато обичайното местожителство на починалия е било в държава-член на съюза.⁴ Съгласно чл. 21 от Регламент 650 за наследяването⁵ приложимото право за наследствени дела е правото на обичайното местожителство на починалия към момента на смъртта (възможно е също така изборът на правото на родната страна съгласно член 22 от регламента⁶, направен в завещание или под друга форма на действие *mortis causa*)⁷. Съгласно член 4 от регламен-

---

¹ Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство (ОВ L 201, 27.7.2012, р. 107–134).

² Съгласно Член 83 (Преходни разпоредби): „1. Настоящият регламент се прилага по отношение на наследяването на лица, починали на датата или след 17 август 2015 г. (...)”

³ В случаите на правни отношения между България и Полша, Регламентът замени разпоредбите на членове 35-44 от Споразумението между Полската народна република и Народна република България за правна помощ и правни отношения по граждански, семейни и наказателни дела, подписано във Варшава на 4 декември 1961 г. (вж. полски вестник за публикуване на нормативни актове *Dziennik Ustaw – Dz.U.* 1963 № 17, позиция 88). Тези разпоредби обаче продължават да се прилагат по отношение на наследства, открити преди 17 август 2015 г.

⁴ С изключение на Ирландия и Дания, които не прилагат Европейски регламент № 650/2012 и се третираат като държави извън ЕС. Вижте J. Bost, *Nothing Certain about Death and Taxes (and Inheritance): European Union Regulation of Cross-Border Successions*, *Emory International Law Review* 2013, vol. 27, pp. 1166-1167.

⁵ Член 21. (Обща норма) 1. Освен ако в настоящия регламент не е предвидено друго, приложимото право по въпросите, свързани с наследяването като цяло, е правото на държавата на обичайно местопребиваване на починалия към момента на смъртта му.

⁶ Член 22. (Избор на приложимо право) 1. Всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чийто гражданин е към момента на избора или към момента на смъртта. Всяко лице с повече от едно гражданство може да избере правото на която и да е от държавите.

⁷ A. Wysocka-Bar, *Wybór prawa w międzynarodowym prawie spadkowym*, Warszawa 2013, p. 165.

та⁸, компетентен е съдът на държавата от Европейския съюз, в която починалият е имал обичайно местоживееие (възможно е също така, съгласно член 5, да се прехвърли компетентността на избраното родно право, стига то да е право на държава от Европейския съюз)⁹.

От гледна точка на правните отношения между Полша и България, прилагането на Регламента на ЕС от 2015 г. (по отношение на починалите на и след 17 август 2015 г.) има съществено практическо значение, тъй като много полски граждани притежават недвижими имоти, разположени на черноморското крайбрежие на България и не само там. Най-често мястото на обичайно пребиваване към момента на смъртта е в Република Полша, а недвижимите имоти в България се използват за почивка, предимно през по-топлите месеци. По този начин при смъртта на такива полски граждани няма никакви съмнения относно приложимостта на полското наследствено право, съгласно чл. 21 от Регламент 650/2012, както и относно компетентността на полската юрисдикция съгласно чл. 4 от същия акт.

Съгласно правилата на европейското право, в подобни случаи съдилищата и нотариусите в България трябва да приемат полската юрисдикция по наследствени дела, съответно полското материално право. С други думи, полският титул за наследство, потвърден със съдебно или нотариално решение, следва да има съответните последици в производството пред български съд или български нотариус.

Европейското удостоверение за наследство, предвидено в член 62 от Регламента¹⁰, представлява единен за целия Европейски съюз образец на формуляр, потвърждаващ правата на наследство в държава-членка, различна от държавата, която има юрисдикция по наследственото дело. В случая с Полша това удостоверение може да бъде надлежно издадено от полски районен съд или от полски нотариус. Следва обаче да се има предвид, че съгласно чл. 62, параграф 2, издаването и използването на европейското удостоверение за наследство не е задължително¹¹. То се издава само по искане на заинтересованите страни. За съжаление, то се характеризира с ниска степен на сигурност, защото се издава лесно, но може и лесно да се променя,¹² което го прави, противно на очакванията, не особено сигурен документ. Несъмнено предимство е фактът, че в неговата структура се използват многоезични формуляри, което позволява използването му без необходимост от превод.

Следва да се отбележи, че Регламентът предвижда признаването и на други документи за наследство, издадени от държавите-членки на Европейския съюз в условията на юрисдикцията по регламента. Според полското наследствено законодателство, това са два вида национални документи, удостоверяващи правото на наследство. Производството по открито наследство може да се води както от полски районен съд,

---

⁸ Член 4 (Обща компетентност): Съдилищата на държавата членка на обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му са компетентни да се произнасят по въпроси, свързани с наследяването на имуществото на починалия като цяло.

⁹ N. Chikoc Barreda, *Reflexiones sobre los regímenes especiales en Derecho internacional privado sucesorio según el Reglamento europeo 650/2012 de 4 de julio de 2012*, Cuadernos de Derecho Transnacional 2014, Vol. 6, Nº 1, p. 123, 141.

¹⁰ Член 62 (Създаване на европейско удостоверение за наследство): 1. С настоящия регламент се създава европейско удостоверение за наследство (наричано по-нататък „удостоверението“), което се издава с цел да бъде използвано в друга държава членка и има правните последици, изброени в член 69.

¹¹ Чл. 62, § 2: „Използването на удостоверението не е задължително.“

¹² Вж. чл. 71 от Регламент 650/2012.

така и от полски нотариус. Полският съд издава решение за установяване на придобиване на наследство, а полският нотариус – акт за удостоверяване на наследството. И двата документа са равностойни според полското право и след съответния официален превод (извършен в България, съгласно правилата на българското право¹³) трябва да бъдат признати в съответното съдебно или нотариално производство в България.

Всяка година в Полша умират от 300 000 до над 500 000 души. Наследственото производство обаче не е задължително. Ако починалият към момента на смъртта си не притежава никакво имущество (предал го е още приживе на своите наследници под формата на дарение), не се провежда никакво наследствено производство. То обаче е необходимо, когато лицето притежава имущество в Полша или извън нейните граници. Заинтересованите лица (наследници, заветници) имат избор – или да отнесат делото до съда (което е подходяща процедура почти без разходи¹⁴, възможна при явяване само на един участник в производството, но тя може да се окаже продължителна¹⁵), или да се обърнат към нотариус. В случай на изготвяне на т.нар. акт за удостоверяване на наследството от нотариус, решението може да бъде взето в рамките на няколко минути, като обаче условието за това е всички заинтересовани страни да са подали декларации относно наследството под заплахата от наказателна отговорност за даване на лъжливи показания.¹⁶ Цената на тази процедура е незначително висока от тази при съдебната^{17, 18}. На практика над 2/3 от наследствените дела се решават от нотариуси, а по-малко от 1/3 – от съдилища.

¹³ Няма никакви разпоредби в международен договор, които да посочват взаимното признаване на заверени или официални преводи между Полша и България. Европейското право също не се отнася изчерпателно към този въпрос.

¹⁴ Необходима е само съдебна такса в символичен размер (100 злоти, т.е. около 50 лева или 25 евро). Вж. чл. 23 от полския закон от 28 юли 2005 г. за съдебните разноски по граждански дела (Дж.У.2024, поз. 959).

¹⁵ В настоящата ситуация на пълна правна анархия в съдилищата в Полша, която настъпи след като Доналд Туск пое властта и предприе антидемократични и диктаторски действия (правителството силово пое контрола над медиите, незаконно отстрани председателите на съдилищата, смени националния прокурор без необходимото съгласие на президента, определя състава на съдебните дела и т.н. – вж. P. Czubik, K. Wytrykowski [ред.], *Rule of Law in Ruins: Poland under the „December 13“ Coalition (Анализ на правните нарушения от правителството на Доналд Туск Как да се върнем към законност?)*, „Prawnicy dla Polski”, Варшава 2025, passim, <https://prawnicydla.pl/aktualnosc/prawo-w-czasach-koalicji-z-13-grudnia/>). Есна от последиците от посочените действия е значително удължаване на сроковете на съдебните производства, които дори при по-леките дела за наследство могат да надхвърлят една или две години. Това естествено води и до повишен интерес към нотариалната процедура.

¹⁶ Ако срокът за отказ от наследство не е изтекъл (в полското право той е 6 месеца от назначаването за наследник), наследниците трябва да заявят дали приемат или отказват наследството.

¹⁷ Полското нотариално удостоверяване на придобиването на наследство е свързано с максимална цена от около 350 PLN (т.е. около 175 лева). Вж. полското постановление на министъра на правосъдието от 28 юни 2004 г. относно максималните ставки на нотариалната такса (Дз. Ур. 2024, поз. 1566).

¹⁸ Следва да се отбележи, че издаването на незадължителното за трансгранично използване европейско удостоверение за наследство в Полша (основно в практиката на съдилищата и нотариусите в Полша, издавано от тези органи впоследствие – т.е. след издаване на решение за установяване на наследяване или след издаване на удостоверение за наследяване) е свързано със значителни разходи за заявителя. В този случай нотариусът събира нотариална такса в размер от 1600-2000 PLN (т.е. около 800-1000 лева).

Съдебната процедура¹⁹ е слабо формализирана (съдът събира необходимата информация за съдебния протокол от поне един участник в производството под заплаха от наказателна отговорност, след което изготвя съдебно решение за установяване на наследяването, което се обявява). Нотариалната процедура е много по-формализирана – действията, които предприема нотариусът, са точно установени в нотариалния закон²⁰.

Ако страните погрешно подадат заявление както за акта на нотариуса за удостоверяване на наследството, така и за съдебно решение за установяване на придобиването на наследството, съгласно разпоредбата на чл. 669 (1) от полския граждански процесуален кодекс, съдебното решение ще има предимство. Актът на нотариуса за удостоверяване на наследството ще се отмени от съда. На практика не се стига до дублиране на титулите за наследство – от началото на 2016 г. функционира Регистърът на наследствата – RS.PL [на полски: Rejestr Spadkowy PL], който не само събира в информационната система данни за издадените полски нотариални актове за удостоверяване на наследство (които от 2009 г. се събират в т.нар. RAPD [на полски Rejestr Aktów Poświadczenia Dziedziczenia] – регистър на актовете за удостоверяване на наследство), но и информация за решенията на районните съдилища в тази област. Преди да пристъпи към установяване на правата на наследство, нотариусът или съдията проверява дали правата на наследство не са били вече установени, което предотвратява дублирането на делата и на издаваните актове.

Данните, съдържащи се в съдебното решение, могат да бъдат и понякога са неточни. Гражданскопроцесуалният кодекс не предвижда подробни изисквания за данните, които да се включат в решението. Възможно е съдебното решение за установяване на наследяване да не съдържа всички данни за наследодателя или за наследниците, които в същото време могат да бъдат изисквани от нотариус или от българския съд. В такъв случай е оправдано да се отправи искане към страните за допълване на съдържанието на решението от полския съд или за издаване на европейско удостоверение за наследство от този съд.

Подобна необходимост по принцип не възниква в случая с полския нотариален документ, удостоверяващ придобиването на наследствени права – актът за удостоверяване на наследство е документ с изключително прецизно съдържание и в същото време е много по-разбираем от европейското удостоверение за наследство.

Преди нотариусът да състави удостоверение за наследяване, което е специфична нотариална дейност, той изготвя във формата на нотариален акт с участието на всички заинтересовани страни²¹, така наречения, протокол за наследяване. Този протокол съдържа списък с цялата съществена информация относно починалия, неговото наследство, както и описание на актовете за гражданско състояние, отнасящи се до починалия и неговите наследници, евентуално описание на завещанието (ако такова е било съставено) и протокола за неговото отваряне. Съгласно полското право, в рамките на 6 месеца от узнаването за смъртта на едно лице наследниците определят дали приемат (пряко или по опис) или отказват наследството. Ако този срок изтече безрезултатно, наследството се приема от наследниците по закон. Ето защо, обикновено

---

¹⁹ Определено в чл. 669-679(2) от Закона от 17 ноември 1964 г. – Гражданскопроцесуален кодекс (т.е. Дз. У. от 2024 г., поз. 1568 с изм.).

²⁰ Това е уточнено в членове 95а. – 95п. от Закона за нотариата от 14 февруари 1991 г. (Дз. У. от 2024 г., поз. 1001).

²¹ Възможно е заинтересованите страни да се явят пред нотариуса поотделно (съгласно чл. 95ва от Закона за нотариусите), но в 99 % от случаите наследниците се явяват заедно при извършването на този вид действия.

удостоверенията за наследяване се изготвят 6 месеца след смъртта на наследодателя, но ако заинтересованите страни желаят по-ранно установяване на наследствените дела, те трябва да подадат декларации за приемане или отказ от наследството. Тези декларации могат да бъдат приложени към протокола за наследяване. Протоколът за наследяване има вътрешно-процедурно значение за нотариуса и в случай на съмнения от страна на държавните органи (например прокуратурата в случай на лъжливи показания на наследници или заветници) представлява доказателство, че нотариусът е извършил всички необходими констатации и е получил съответните декларации от заинтересованите страни в производството. По принцип, протоколът за наследяване не се изпраща на други държавни органи. Той не съдържа никакви окончателни констатации, а само описание на въпросите, които водят до тези констатации. Не е необходимо също така този документ да се представя на българските органи, които биха имали отношение към въпросите на наследяването на полски граждани. Резултатът от информацията и документите, описани в протокола за наследяване, е последващото действие на нотариуса, което е издаване на акт за удостоверяване на наследяването.

След изготвяне на вътрешен протокол за наследяване полският нотариус може да изготви удостоверение за наследяване и да издаде преписи от него на наследниците. Преди издаването на акта нотариусът трябва да се увери, че делото е от компетентността на полските власти²² и че се прилага полското наследствено право²³. Той трябва да е сигурен, че в протокола за наследяване са участвали всички наследници и заветници и че са разкрити всички оставени завещания.

Актът за удостоверяване на наследството, съгласно чл. 95е. от Закона за нотариата, съдържа следните реквизити:

- 1) ден, месец и година, както и мястото на съставяне на акта;
- 2) име, фамилия и седалище на нотариалната кантора, а ако актът е съставен от лице, назначено за заместник на нотариуса или упълномощено да извършва нотариални действия – също името и фамилията на това лице;
- 3) име и фамилия на наследодателя, имената на неговите родители и неговият индивидуален идентификационен номер (т.нар. PESEL);
- 4) дата и място на смъртта или намирането на трупа на завещателя, както и мястото на обичайно пребиваване на завещателя към момента на смъртта;
- 5) посочване на наследниците, на които се полага наследството – имена, фамилии и имена на родителите, както и дата и място на раждане на физическите лица, а в случай на юридически лица – наименование и седалище;
- 6) титулът за наследяване и размерът на дяловете в наследството, а в случай на наследяване по завещание – определяне на формата на завещанието;
- 7) отбелязване на начина на приемане на наследството;²⁴

---

²² Това може да произтича от член 4 от Регламент 650/2012 (обичайно пребиваване в Полша или държава извън Европейския съюз) или понякога от член 5 от същия регламент (обичайно пребиваване в друга държава от Европейския съюз не води до юрисдикционни последици, ако във връзка с избора в завещанието от страна на завещателя на полското родно право, наследниците и заветниците са сключили договор за пророгация, посочващ полската юрисдикция).

²³ Теоретично погледнато, полският нотариус може да състави акт за удостоверяване на наследството, ако в случая е приложимо чуждо материално право. В такъв случай трябва да се установи съдържанието на това право в Министерството на правосъдието. На практика обаче такива ситуации не възникват, а наследственото дело се отнася до полски районен съд.

²⁴ В удостоверението за наследяване се съдържа информация за два възможни начина за при-

- 8) ако в наследството има земеделско стопанство – посочване на наследниците, които наследяват земеделското стопанство;
- 9) посочване на лицата, в полза на които завещателят е направил завещателни разпореждания и завети, както и предметите на тези разпореждания, освен ако тези лица не желаят или не могат да бъдат заветници или завещателните разпореждания са се оказали безрезултатни;
- 10) ако е оставено завещание – посочване на протокола за отваряне и обявяване на завещанието;
- 11) подпис на нотариуса.

След изготвянето на удостоверение за наследство нотариусът го вписва в споменатия Регистър на наследствата PL, до който имат достъп всички полски нотариуси и районни съдилища. Вписването блокира възможността за издаване на друго удостоверение за наследство или съдебно решение, удостоверяващо придобиването на същото наследство. Върху акта нотариусът отбелязва извършването на регистрацията. По силата на вписването в регистъра други нотариуси и съдии могат лесно да установят дали за даден наследодател е издаден наследствен титул и при кой полски нотариус е съставен актът за удостоверяване на наследството. Достъпът до наследствения регистър обаче не означава достъп на други нотариуси до съдържанието на акта за удостоверяване на наследството. Оригиналът на акта за удостоверяване на наследството се съхранява при нотариуса, който го е съставил. Полският нотариус не може да издаде на никого копие от акта или да изнесе извън канцеларията си оригинала на акта – всеки акт може да бъде съставен само в един екземпляр. След 10 години от съставянето, този се предава заедно с другите нотариални актове в архива на вещните книги на районния съд, компетентен по седалището на нотариуса.

Обикновено актът за удостоверяване на наследството съдържа и информация, че актът за удостоверяване на наследството има силата на влязло в сила съдебно решение, както и евентуални указания за страните относно данъка върху наследството²⁵.

Страните получават от нотариуса преписи-извлечения от акта за удостоверяване на наследството – те имат същата доказателствена сила като оригинала, депозиран при нотариуса. В края на документа извлечението съдържа информация, че е равносложно на оригинала, и се подписва и печатва с мастилен печат на нотариуса с герба на Република Полша. Тези документи - извлечения, могат да бъдат изпращани на нотариуси, служби и съдилища в република България.

Разбира се, полските документи, удостоверяващи наследяването – извлечения от удостоверения за наследяване или съдебни актове, не се нуждаят от легализация.

добиване на наследство съгласно полското право. Първо, възможно е пряко придобиване – с пълна отговорност за наследствените дългове – най-често наследството се приема пряко, когато наследниците са наясно, че наследодателят не е оставил дългове. Второ, наследството може да бъде придобито по опис – това означава ограничаване на отговорността за наследствените дългове до стойността на наследственото имущество. Липсата на реакция от страна на наследника в рамките на 6 месеца от смъртта на наследодателя означава, че той приема наследството пряко по силата на закона.

²⁵ Съгласно чл. 4а. от полския закон от 28 юли 1983 г. за данъка върху наследствата и даренията (Дз. У. от 2023 г., поз. 1774) от данъка върху наследствата се освобождават изцяло най-близките лица на наследодателя – преживелият съпруг, низходящите, родителите и братята и сестрите. Разбира се, данъчните въпроси не са предмет на Регламент 650/2012 и всяка държава от ЕС ги регулира според собствени правила – за имуществото на нейна територия. Този въпрос остава независим от юрисдикцията по наследствени дела.

Всички документи, свързани с наследството, са освободени от легализация съгласно чл. 74 от Регламента²⁶. В случаите, касаещи двете страни Полша и България се прилага и чл. 88 от Споразумението за правна помощ между двете държави, което предвижда пълно освобождаване от легализация на документите.²⁷

Следователно, можем да обобщим, че полският нотариален документ за наследство (акт за удостоверяване на наследство) представлява много изчерпателен източник на информация за наследниците, който позволява лесно да се ориентираме кои са лицата, наследяващи даден наследодател. Нещо повече: указани са ясно техните дялове в наследството и тяхната отговорност за наследствените дългове. Считаю този документ за много по-прецизен и по-сигурен от европейското удостоверение за наследство.²⁸ Ето защо, не виждам никакви причини, поради които той да не бъде признат в правния оборот с РБългария. Начинът, по който се съставя, се характеризира с голяма прозрачност. След като бъде преведен на български език, всеки български адвокат ще разбере отлично всички правни аспекти, произтичащи от този документ. За разлика от решението за наследство на полския районен съд (което съгласно чл. 677 от Гражданския процесуален кодекс съдържа доста скромнен текст и без издаване на европейско удостоверение за наследство може да бъде недостатъчен по своето съдържание), удостоверението за наследяване може да служи като самостоятелен и пълноценен документ, който да има признато действие в други държави от Европейския съюз, включително в България.

Библиография

- Bost J., Nothing Certain about Death and Taxes (and Inheritance): European Union Regulation of Cross-Border Successions, *Emory International Law Review* 2013, vol. 27.
- Chikoc Barreda N., Reflexiones sobre los regímenes especiales en Derecho internacional privado sucesorio según el Reglamento europeo 650/2012 de 4 de julio de 2012, *Cuadernos de Derecho Transnacional* 2014, Vol. 6, N° 1.
- Чубик П., (Czubik P.), *Ефективност на български пълномощни в полското правно пространство* [w:] „Нотариален бюлетин” Номер 1 (XVII)/2015
- Czubik P., Wytrykowski K. [eds], Rule of Law in Ruins: Poland under the „December 13” Coalition (Analysis of legal violations by Donald Tusk's government How to return to a lawful situation?), „Prawniczy dla Polski”, Warsaw 2025.
- Wysocka-Bar A., *Wybór prawa w międzynarodowym prawie spadkowym*, Warszawa 2013, p. 165.

---

²⁶ Член 74 (Легализация и други подобни формалности): „Легализация или друг подобен вид формален акт не се изисква за документи, издадени в държава членка съгласно настоящия регламент.”

²⁷ Това важи и за други официални, съдебни и нотариални документи в двустранния правен обмен между Полша и България, например за пълномощни. Вижте: П. Чубик, *Ефективност на български пълномощни в полското правно пространство* [w:] „Нотариален бюлетин” Номер 1 (XVII)/2015, страници 13-16.

²⁸ За сравнение ще посочим, че удостоверението за наследство, издавано по вътрешното законодателство в РБългария също е критикувано в правната доктрина като недостатъчно пълно и точно – така Чолакова, А. *Наследствената трансмисия*. Нова звезда, София, 2022, с. 147-153.